

Motion till riksdagen

1987/88:Fö421

av Gunnar Hökmark m. fl. (m)

om försvaret av Storstockholmsområdet

Försvaret av Storstockholm är en riksangelägenhet. Landets regering och riksdag samt totalförsvarets centrala ledningsorgan finns under normala fredsförhållanden i huvudstaden. Försvaret av befolkningssvaga regioner i Norrland och på Gotland är direkt beroende av i tid fungerande avtransporter av personal och förband från Storstockholm.

Tillgång till kommunikationsleder och knutpunkter såsom hamnar, flygplatser, vägar, inloppsleder genom skärgården m. m. är avgörande för en angripares möjligheter att genomföra ett invasionsföretag mot Storstockholmsområdet. Förbindelserna över Mälaren ökar områdets betydelse, liksom dess kapacitet i övrigt att ta emot luftburna och över havet transporterade invasionsstyrkor.

Om ett angrepp i någon form riktas mot Storstockholm och får framgång, kan det innebära att försvarsansträngningarna både i östra Mellansverige och i andra delar av landet lider allvarliga avbräck. Dessutom har Stockholm som landets huvudstad ett betydande symbolvärde. En förlust av Stockholm innebär en allvarlig försvagning av vår psykologiska motståndskraft.

Det är därför viktigt att styrkan i och utformningen av Storstockholms försvar ses ur ett rikstäckande perspektiv.

Olika slag av hot mot Storstockholmsområdet

Genom utvecklingen under de senaste årtiondena – politiskt, strategiskt, tekniskt och militärt – har den tidigare skarpa gränsen mellan fred och krig blivit oklar. Redan under normalt fredstillstånd förekommer aggressiva aktiviteter, t. ex. undervattensverksamhet inom våra territorialvatten, underrättelseverksamhet med ett ogenerat utnyttjande av vårt öppna samhälles möjligheter till insyn, subersiv verksamhet i form av stölder av vapen och ammunition ur militära förråd, kartläggning av civila och militära nyckelpersoner m. m.

Större militära utländska övningar samt de livliga kommunikationerna till lands med tunga lastfordon, med fartyg till sjöss samt med flygplan mellan Sverige och omvärlden kan utnyttjas för att i ett spänt läge öka överraskningsmomentet i ett militärt angrepp mot oss. Även om den direkta krigsriskerna i Europa inte har ökat påtagligt, är dock sannolikheten numera större för att ett angrepp mot oss kommer överraskande. Bakgrunden härtill är det skandinaviska områdets ökade strategiska betydelse och super-

makternas större intresse för denna del av Europa. Den tekniska och militära utvecklingen har ökat möjligheterna att genomföra överraskande angrepp.

Militärt angrepp mot Storstockholm kan genomföras med alla typer av stridsmedel. För att innesluta Stockholm krävs betydande tillgångar på markstridskrafter som via havet och luften tillförs området. Detta kan ske först efter relativt omfattande operationer som kan ta lång tid. Men det krävs inga stora insatser av små, lätt rörliga specialförband för att tidigt skapa störningar och förseningar vid t. ex. mobilisering eller andra beredskapshöjande åtgärder.

Våra egna försvarsansträngningar måste således kunna variera över tiden och innebära ett flexibelt handlande för olika lägen och hot.

Innan ett militärt angrepp sätts in mot vårt land måste vi räkna med att en angripare avdelar sabotagegrupper och diversionsförband för att störa och bekämpa oss i det mycket svåra och känsliga skede då beredskapshöjningar och mobiliseringar skall beslutas och genomföras. Psykologisk krigföring med olika medel är en del av detta skede. En kraftsamling av sådana åtgärder mot den högsta, centrala civila och militära ledningen samt ledningen av mobilisering och flygstridskrafter, kan ge god utdelning för en angripare.

För att kunna åstadkomma det bästa skydd som är möjligt före beredskapshöjningar i vårt öppna och fria samhälle, krävs tillgång till egna militära specialförband samt en i fred ökad samverkan mellan dessa samt polis, tull och hemvärn. Dessutom måste den generella beredskapsnivån ligga högre än som hittills ansetts nödvändigt.

En förutsättning för att vi skall kunna avvärja en invasion är att försvarsmakten disponerar de resurser som tillförs vid allmän mobilisering samt att den understöds av ett samlat totalförsvar i övrigt.

En angripare strävar efter att genomföra anfallsoperationen så snabbt och säkert som möjligt och med små förluster av personal och materiel. Med god kännedom om strukturen på vår försvarsmakt har sannolikheten ökat för att han försöker angripa oss innan vi hunnit genomföra omfattande mobiliserings- eller andra beredskapshöjande åtgärder.

Oavsett hur ett sådant anfall genomförs krävs att vi kan åstadkomma en snabb och säker mobilisering. För försvaret av Norrland och Gotland är det av vital betydelse att mobilisering och avtransport av förband, resurser och värnpliktiga till dessa delar av landet kan ske. Möjligheterna för värnpliktig personal från Storstockholmsområdet att ta sig fram till sina mobiliseringsplatser är av stor betydelse både för försvaret av östra Mellansverige och för andra delar av landet.

Förmågan att snabbt och säkert kunna mobilisera förband och resurser i Storstockholmsområdet samt att kunna avtransportera dessa jämte personal till mobilisering i andra delar av landet måste säkerställas.

Ett svagt försvar av Storstockholm – såväl skärgårdsområdet och inloppen till hamnar som kringliggande flygfält – innebär att ett direkt anfall mot Storstockholm kan bli lockande för en angripare.

Försvaret av Storstockholm måste tidigt säkerställa att en angripare inte

snabbt får in överlägsna styrkor vid ett direkt anfall mot huvudstaden. Detta måste gälla även i en situation där angreppet sätts in för det att vi mobiliserat och utgångsgrupperat. Ett snabbt verkande inlopps- och flygfältsförsvaret måste finnas redan i fredstid.

Försvaret av våra skärgårdar med inseglingsledningerna till Stockholmsområdet måste ha hög beredskap redan i fred och stor uthållighet mot olika former av hot, t. ex. sabotage, flygbekämpning samt amfibieförband som förs in med helikoptrar, landstignings- eller undervattensfarkoster.

Ett sådant försvar måste därför innehålla kvalificerade och väl skyddade artilleri-, robot- och miniförband för försvar av viktiga positioner samt amfibieförband lämpade för rörlig skärgårdsstrid. Dessa förband bör redan i fredstid kunna hindra att främmande undervattensfarkoster illegalt tränger in i våra skärgårds- och basområden.

Försvaret av flygfälten i Storstockholmsområdet måste på liknande sätt säkras genom lokalförsvarfsförband och luftvärn med hög beredskap och bra skydd samt genom förband lämpade för rörlig markstrid.

Förbättringar av Storstockholms försvar

Storstockholms försvar måste således kunna möta olika slag av aktuella hot. Det är dessutom självklart att viktiga totalförsvarfsfunktioner i fred planeras så att de kan fullgöras i krig.

Det faktum att det har blivit svårare än tidigare att i dag klart definiera ett hot och på grundval härav fatta korrekta beslut i rätt tid om beredskaps- höjningar gör det viktigt att vi ständigt har en sådan grundnivå i fråga om civila och militära resurser att vi kan handskas med och klara av ett mångfasetterat och svårtydbart hot samt att beredskapen är tillräcklig att därutöver snabbt kunna öka resurserna.

På kort sikt bör främst brister inom följande områden snarast rättas till.

Skyddet mot diversionsförband och sabotagegrupper måste byggas på en förbättrad fast undervattensbevakning, ökad utbildning av polisen och hemvärnet, förändrade rutiner för dessas samverkan med det övriga totalförsvaret samt organiserandet av särskilda militära enheter ingående i ett ständigt tillgängligt förband för rörlig markstrid om minst förstärkt bataljons styrka.

Försvaret av mobilisering och avtransport bör grundas på snabbmobiliserande förband som har sina förråd m. m. i centrala Stockholm i anslutning till samlingsplatser i Norrland och på Gotland. Dessa förband bör dessutom vara dimensionerade för att kunna skydda förbindelserna över Mälaren.

Försvaret av skärgården med inseglingsledningerna till Stockholm måste innehålla kvalificerade och väl skyddade artilleri-, robot- och miniförband för försvar av viktiga positioner och områden samt amfibieförband för rörlig skärgårdsstrid. Dessa förband bör redan i fredstid kunna hindra att främmande undervattensfarkoster tränger in i våra skärgårdar och basområden.

Luftförsvaret av Storstockholm – särskilt i samband med mobilisering – måste främst bygga på jaktflyg. Möjligheterna att basera jaktflyg i Storstockholmsområdet har under senare år minskat på ett oroväckande sätt. Det är nödvändigt att snarast kompensera denna allvarliga lucka i försvaret genom att under skymnings- och krislägen liksom andra mobiliserings-

skeden kunna avdela och gruppera en större del av våra samlade resurser av jaktflyg och basförband till försvaret av Storstockholmsområdet.

Övningar, speciellt inriktade på försvaret av Storstockholmsområdet, bör genomföras regelbundet med alla härav berörda förband, myndigheter m. m.

Ett fungerande och flexibelt försvar av Storstockholmsområdet förutsätter att dagens antal anfallsbrigader bibehålls i nuvarande antal med moderniserad utrustning. Det är av stor vikt att det finns brigadförband som är utrustade och utbildade för strid i Storstockholmsområdet. Det är mot den bakgrunden ytterligt oroande med den planering som i dag pågår inom försvarsmakten, inom ramen för försvarsmaktsutredningen, och som tar sin utgångspunkt i bibehållen anslagsnivå. Ett genomförande av det som hitintills genomförda studier visar, skulle innebära den mest omfattande nedrustning som genomförts i Sverige sedan 1925 års försvarsbeslut.

Armén skulle reduceras från 26 anfallsbrigader till 15. Kvalificerade lokalförsvarsförband växlas ner till så kallade skyddsförband med en utbildning avsevärt sämre än dagens hemvärn. En sådan nedrustning skulle skapa betydande svårigheter för försvaret av alla delar av vårt land. Mot den bakgrunden bör riksdagen redan nu ge regeringen till känna att försvarsmaktsutredningens utredningsarbete måste inriktas på att nuvarande operativa uppgifter även i framtiden måste kunna fullgöras samt att alla delar av landet skall kunna försvaras. Ett planeringsarbete som innebär reduktioner av arméns kvalificerade förband måste avvisas. Riksdagen bör ge regeringen detta som sin mening till känna.

För att tillgodose behoven på längre sikt bör överbefälhavaren ges i uppdrag att särskilt studera och inkomma med förslag rörande försvaret av Storstockholmsområdet, bl. a. mot bakgrund av att angrepp mot oss kan inledas innan mobilisering eller andra beredskapshöjande åtgärder beordrats.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försvarsmaktsutredningens fortsatta arbete,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna de i motionen angivna riktlinjerna för att förstärka försvaret av Storstockholmsområdet samt för att betydligt höja beredskapen i fred för härav berörda militära och civila enheter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att särskilda studier av behovet på längre sikt av resurser och beredskap för försvaret av Storstockholmsområdet i vid bemärkelse bör göras.

Mot. 1987/88
Fö421

Stockholm den 26 januari 1988

Gunnar Hökmark (m)

Knut Billing (m)

Görel Bohlin (m)

Allan Ekström (m)

Ingela Gardner (m)

Jan Sandberg (m)

Inger Koch (m)

Gunnel Liljegren (m)

Jerry Martinger (m)

Birgitta Rydle (m)

Alf Wennerfors (m)